

Paradise Regained. De waker, de slaper, de dromer, de stad

Een architectonische herover- weping van de Hondsbossche Zeewering bij Petten

Een narratief onderzoek naar de geschiedenis en toekomst van de dijk als bouwwerk

Ilmar Hurkxkens*

1. Er was eens een land dat Doggerland heette. Het vormde een rijke leefomgeving, waar de eerste mensen op hun gemak over oneindig glooiende weiden rondzwierven. Het was de Hof van Eden zoals hij wordt verbeeld op schilderijen. Toen, aan het eind van de laatste ijstijd, verdween Doggerland onder de rijzende zeespiegel. Er ontstond een nieuwe zee, die in het zuiden Helle werd genoemd, een naam waaraan het christendom het woord voor het archetype van alle angsten en verschrikkingen ontleende – de hel – vanuit de oude overtuiging dat de zee de rustplaats was van de doden. Verder naar het noorden werd de zee aangeduid als Holle – een streektaalige verbastering van Helle – waaruit later het woord Holland is ontstaan. Met het onder water verdwijnen van Doggerland ging dit paradijs verloren.

2. Duizend jaar later, in het oude Griekenland, zou er een kuststrook hebben bestaan waar Hades heerste over de Poorten van Hel. Het was een land van eeuwige mist, waar de zee over de zandbanken spoelde en doordrong tot in het drassige land daarachter. Nooit scheen de zon op deze zanderige kust en in de zilte moerassen groeide niet één boom. De enige mensen die in dit onherbergzame landschap wisten te overleven werden de veerlui van de doden genoemd.

3. Tienduizend jaar later werd het barre, ongestuvige gebied op de grens van land en water bewoond door kolonisten, die watermensen werden genoemd. Op kunstmatige heuvels leefden ze

*
De tekst van de bijschriften
is geschreven door Filip
Geerts.

Paradise Regained. The watchman, the sleeper, the dreamer, and the city

The Hondsbossche Zeewering at Petten architecturally reconsidered

A narrative inquiry into the history and future of the dike as architecture

Ilmar Hurkxkens*

1. Once there was a land called Doggerland. It was a rich habitat, where the first men quietly roamed on endless sloping meadows. It was the Garden of Eden as imagined in paintings. Then, by the end of the last Ice Age, Doggerland disappeared under the rising waters. In the south, this new sea was called Helle, a name from which Christianity took the word for the archetype of all fear and terror – hell – originating in the belief that the sea was the resting place for the dead. Further north the sea was referred to as Holle – a dialect form of Helle – from which came Holland. With Doggerland drowned, this paradise was lost.

2. Thousand years thereafter, in ancient Greece, it was said there existed a coastline where Hades ruled over the Gates of Hell. It was a land of eternal fog, where the sea rushed over the sandbanks into the marshlands behind. The sun never shone over these sandy shores and not a single tree would grow in this silted swamp. The only people that were able to survive in this inhospitable landscape were known as the ferryman for the dead.

3. Ten thousand years later, in this unforgiving and uninhabitable land, settlers known as watermen inhabited the edge between land and water. On artificial mounds they lived democratically by the unwritten ewa or Law of Eternal Rights. This law had to be agreed upon at annual gatherings called 'thing', where 'he who knows better' must say so. Their sole civic duty was to pledge defending their land from the sea. On mounds of clay farmhouses

*
The text of the captions was
written by Filip Geerts.

democratisch volgens de ongeschreven ewa of de Wet van het Eeuwigdurende Recht. Om deze wet in onderlinge overeenstemming vast te stellen werden bijeenkomsten gehouden die ‘ding’ werden genoemd en waar ‘hij die het beter weet’ zich mocht uitspreken. Hun enige burgerplicht was dat ze moesten beloven het land tegen de zee te beschermen. Op kleihippen werden boerderijen en kleine dorpjes gebouwd. Deze terpen lagen her en der verspreid, als een archipel in een zee van land waarop landbouw werd beoefend zoals vissers hun oogst uit de zee halen.

De externe realiteit van de natuur maakte de terp tot een model van radicale technocratische eenvoud. De zee van land bleef leeg omdat het te gevaarlijk was er te gaan wonen, terwijl op de veilige terpen op natuurlijke wijze een cultuur van congestie tot ontwikkeling kwam. Het technologische ontwikkelingsniveau bepaalde de maximale omvang van de kleihippen: een archipel van her en der verspreide terpen bepaalde de inrichting van dit gebied en zijn afzonderlijke onderdelen.

4.

De huidige naam voor dit land is Nederland. Na jaren van baggeren, ontwateren en land winnen op de zee lijkt het apocalyptische eindpunt van dit gevierde, door de mens gemaakte land nabij. De helft van het land ligt beneden zeeniveau, beschermd door een kunstmatig ecosysteem van permanente zandsuppletie, dijken en dammen. De stijgende zeespiegel en de nog altijd doorgaande inklinking van de polderbodem maken een steeds verdere verhoging van de verdedigingswerken noodzakelijk. Als deze situatie niet verandert, zullen de dijken op den duur onvoorstelbaar hoog worden, met alle rampzalige risico's van dien.

De totale beheersing van dit landschapsartefact heeft geresulteerd in één samengevoegde verdedigingslinie. Met alle externe krachten volledig achter deze linie weggewerkt kon het achterland ongeremd verstedelijken. Vrijwel de gehele Nederlandse kust van de Deltawerken tot de Wadenzee bestaat uit kwetsbare duinformaties. De Hondsbossche Zeewering is het enige kunstmatige deel van deze kustlinie, en als zwak punt in het systeem is het de ideale plek voor een heroverweging van de verschillende mogelijkheden tot kustbescherming en verstedelijking in Nederland.

5.

Architectuur

Is het mogelijk het terpenmodel nieuw leven in te blazen? Met in plaats van een uniforme verdedigingslinie absorptiezones en in plaats van een afzonderlijke dijkeninfrastructuur een architectuur waarin de bouwmiddelen en -doelen samenvallen?

Met de herontwikkeling van de Hondsbossche Zeewering tot een kustbeschermingszone worden drie aanwezige dijktypen in ere hersteld: de waker, de slaper en de dromer. Door deze aanpassing komt de hoofddijk beschikbaar voor de bouw van een nieuwe stad, waarin het in het verleden herhaaldelijk door de zee verzwolgen dorp Petten een definitieve plek kan vinden.

De organisatie van de nieuwe stad is niet gebaseerd op een parallelle functionele zoning, zoals bij lineaire steden vaak het geval is, maar op een programma waarin een lineaire opeenvolging van artefacten op de dijk wordt gelegd, waarmee de relatie tussen infrastructuur en architectuur wordt geoptimaliseerd. Maximale stedelijke dichtheid wordt gecombineerd met nabijheid van het landschap in een programma van lineaire congestie.

In de stad wordt een morfologisch systeem gecombineerd met een functioneel systeem. Het eerste bestaat uit de aangetroffen vorm van de dijk in plattegrond en doorsnede; het tweede bestaat uit artefacten die vorm hebben gekregen binnen de specifieke beperkingen die zijn achtergelaten door het eerste systeem, en die daarmee behoren tot de ziel van de plek. De nieuwe stad is een combinatie van programma's die in kustgebieden worden aangetroffen en die worden getransformeerd en aangepast aan de specifieke situatie ter plaatse. De dijk wordt een stad via manipulatie van de lineaire nabijheid van stedelijke artefacten, die elk een synthese zijn van hun formele individualiteit en van de beperkingen die de locatie stelt.

Dijk en stad vormen een ononderbroken artefact, niet met één enkelvoudig centrum, maar met een doorlopende centrale zone tussen zee en land – die zo ver kan worden doorgetrokken dat in theorie de hele Nederlandse kustlijn in gebruik zou kunnen worden genomen.

6.

Panorama

Een ideale relatie tussen het door de mens gemaakte en het landschap, zoals geschetst in het voorafgaande, vindt haar sluitstuk op de dijk in de vorm van een spektakel: het panoramagebouw. Aan de twee eindpunten van de stad, waar de dijk op de duinen aansluit, bevinden zich aan de ene kant het Lab (van Rijkswaterstaat) en aan de andere kant een panorama – die uiting geven aan respectievelijk de technische en de poëtische premissen die het project als geheel inkaderen. Het panorama heeft een dubbele functie: als lege ruimte *an sich* en als scherm dat een weergave van Doggerland laat zien. Dit beeld van het mesolithische Doggerland bevestigt de aanwezigheid van de oorspronkelijke realiteit van het waterland buiten.

and small villages were erected. These *terpen* were scattered across the land, forming a landside archipelago where the surrounding land was farmed like fishermen harvesting the sea.

The external reality of nature conditioned the *terp* as a model of radical technocratic simplicity. The sea of land remained un-urbanized because it was too dangerous to inhabit, while on the safe *terpen* a culture of congestion was naturally generated. The level of technological advancement determined the maximum size of the mounds: an archipelago of scattered *terpen* conditioned this territory of individual parts.

4.

Today this land is called the Netherlands. After years of dredging, draining, and reclaiming land from the sea, the apocalyptic outcome of this much celebrated manmade country seems near. Half of the land lies below sea level, protected by an artificial ecosystem of permanent sand suppletion, dikes and dams. Rising sea levels and the ongoing settlement of polderland make a continuous elevating of the defense structures necessary. If this situation continues forever, dikes will have to rise to inconceivable heights, along with disastrous consequences.

The total control of this landscape artifact resulted in one unified defense line. With external forces completely eliminated behind this line, the hinterland is left to unrestrained urbanization. Almost the entire Dutch coast between the Deltawerken and the Waddenzee consists of fragile dune formations. The Hondsbossche Zeewering is the only artifact in this natural sea-wall, and as a weak point in the system, the ideal place to contemplate different possibilities for both sea defense and urbanization in the Netherlands.

5.

Architecture

Is it possible to re-imagine the model of the *terpen*? Zones of absorption instead of one unified defense line and instead of a detached dike-infrastructure, an architecture where means and ends for construction merge? The modification of the Hondsbossche Zeewering into a zone of coastal protection reinstates the three dikes present: the Watchman, the Sleeper and the Dreamer. By this modification the main dike becomes available for the construction of a new city, where the village of Petten, historically often washed away by the sea, will find its final destination.

The new city does not organize itself by means of parallel functional zoning, as is often the case with linear cities, yet superimposes all program onto the dike in a linear succession of artifacts, maximizing the relation between infrastruc-

ture and architecture. Maximum metropolitan density is combined with the proximity of landscape in a scheme of linear congestion.

The city combines a morphological system and a functional one. The first consists of the found form of the dike modified in plan and section; the second consists of artifacts that are modeled within the specific constraints left by first, thus belonging to the spirit of the site. The new city is a combination of programs found at coastal sites that are transformed and modified to fit the specificity of the site. The dike becomes a city by manipulating the linear proximity of urban artifacts, each of these the synthesis of the restraints imposed by the site and their formal individuality.

Dike and city are a continuous artifact, with not a singular center, but a continuous centrality between sea and land – the extension of which makes the occupation of the whole seaboard of the Netherlands a theoretical possibility.

6.

Panorama

An ideal relation between the man-made and the landscape, as projected in the previous narrative, finds its conclusive moment on the dike in the form of a spectacle: the panorama building. The two endpoints of the city, where the dike meets the dunes, feature on one side The Lab (of Rijkswaterstaat) and on the other side a panorama – articulating respectively the technical and the poetic premises framing the project as a whole. The function of the panorama doubles as an empty space *an sich* and as a screen emitting a representation of Doggerland. This image of Mesolithic Doggerland confirms the presence of the primordial wetland reality outside.

001

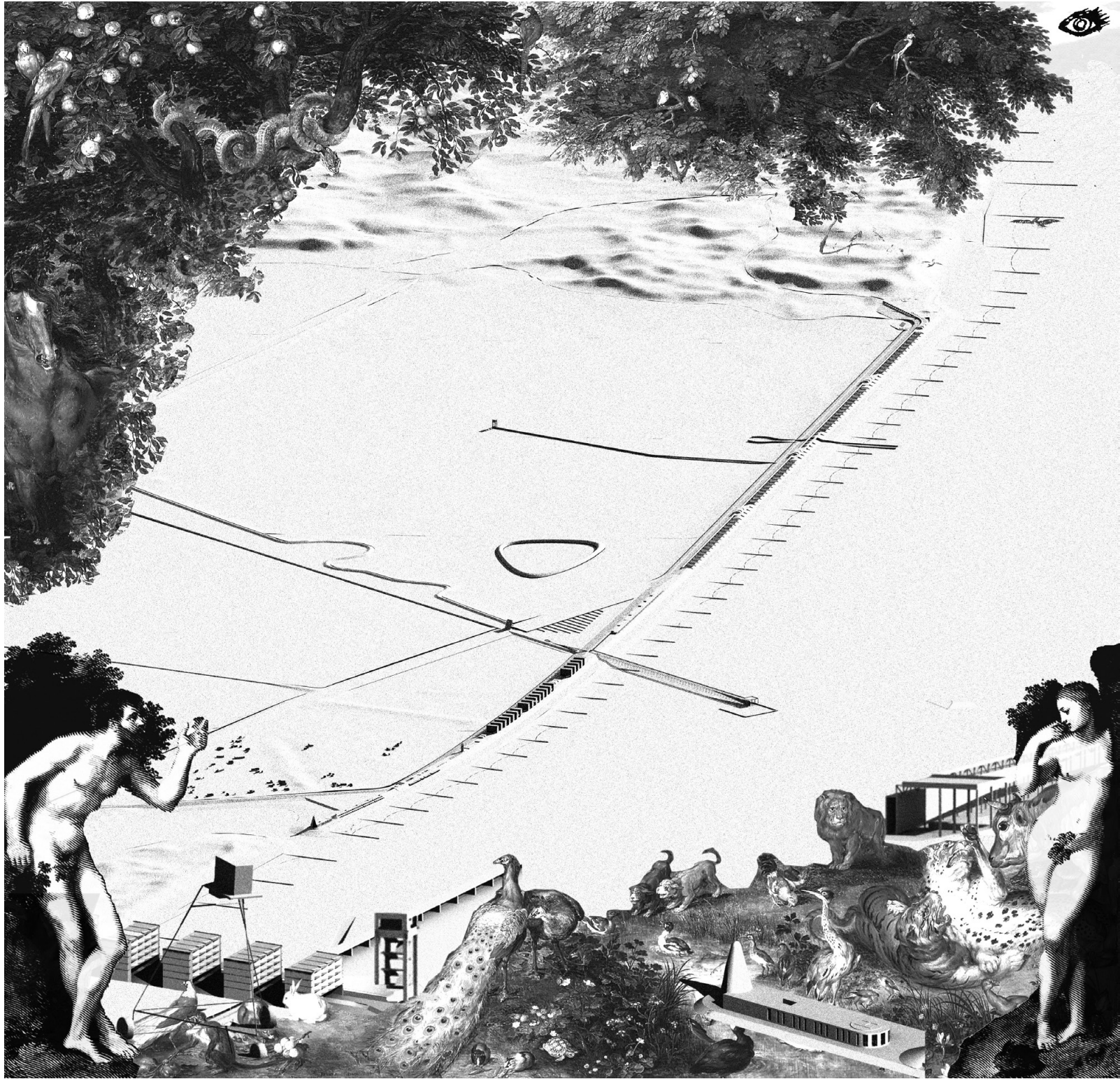
Territory in Transit is een architectuurstudeerstudio die zich bezighoudt met de grote schaal van het territorium, bekeken door een architectonische bril. Het Territorium is de context waarin de studio opereert, maar levert ook het materiaal voor onderzoek en ontwerp. Het project van Ilmar Hurkkens komt aan het einde van een driejarige cyclus, waarin de methodologie van de studio is vastgelegd en de grenzen van het architectonische project zijn verkend – meer bepaald in het geval van zijn ontwerp 'Paradise Regained' bedachtzaam uitgebreid om zo infrastructuur, landschap en de horizon zelf te omvatten.

De basis van de studio, die het terrein in kaart brengt voor het ontwerp, betreft drie momenten van onderzoek, analyse en tekening: *survey*, *systems* en *things*. Het als 'palimpsest' (A. Corboz) gekenmerkte territorium en de resulterende complexiteit worden geconfronteerd met drie manieren van kijken. De *survey* legt eerst een kennisveld over het territorium in kwestie: niet louter door een kaart te maken om de door de mens gemaakte geografie weer te geven, maar door een getekende speculatie aan te bieden om de realiteit ervan te (her)ontdekken en te meten – 'take measure' (J. Corner). Een tweede moment, *systems*, focust op de meer abstracte en diagrammatische relaties, geprojecteerd op het territorium, om zo de verschillende krachten die erop worden uitgeoefend zichtbaar te maken (processen worden niet gevierd als zijnde *flows*, maar ondervraagd). Als laatste bediscussiëren *things* de mogelijkheid om objecten *an sich* te beschouwen – waarvan de ding-heid op een wederkerige manier aan het omvattende territorium is verbonden. Een specifiek artefact analyseren, dat stelt de grenzen van architectuur ter discussie in een context die niet door een duidelijk stedelijke *figure ground*, noch door een pittoreske landschapsscenografie is bepaald. Deze momenten van analyse worden alle drie als architectonisch beschouwd, omdat ze stapsgewijs een repertoire van materiaal samenstellen van waaruit het ontwerp de relevante onderdelen kan filteren teneinde een nieuw 'moeilijk geheel' – 'difficult whole' (Venturi) – te vormen.

001

Territory in Transit is an architecture thesis studio dealing with the large dimension of territory through the lens of architecture. The 'territory' is both the context the studio operates in and the material at hand for research and design. The project of Ilmar Hurkkens comes at the end of a three-year cycle of studios during which the methodology of the studio has been consolidated and the limits of the architectural project have been explored – and in the case of his particular project 'Paradise Regained' thoughtfully expanded to include infrastructure, landscape and the horizon itself.

The groundwork of the studio that charts the terrain for the design is formed by a research involving three moments of inquiry, analysis and drawing: *survey*, *systems*, and *things*. The 'palimpsest' (A. Corboz) nature of territory and its resulting complexity is confronted by these three lenses. The 'survey' produces first a field of knowledge across the territory: not just by producing a map to represent its man-made geography, but to offer a drawn speculation in order to (re)discover reality and 'take measure' (J. Corner). A second moment, 'systems', focuses on the more abstract and diagrammatic relationships projected on the territory, rendering evident the way it is appropriated by the different regimes acting upon it (processes are not celebrated as flows but interrogated). Lastly, 'things' discusses the possibility to consider objects *an sich* – of which the 'thingness' is indebted in a reciprocal way to the territory that accommodates it. Analyzing a specific artefact interrogates the limits of architecture in a context that is not defined by a clear urban figure-ground and neither a picturesque landscape scenography. These three moment are all considered architectural as they gradually constitute a repository of material from which the project will filter the relevant parts to produce a new 'difficult whole' (Venturi).

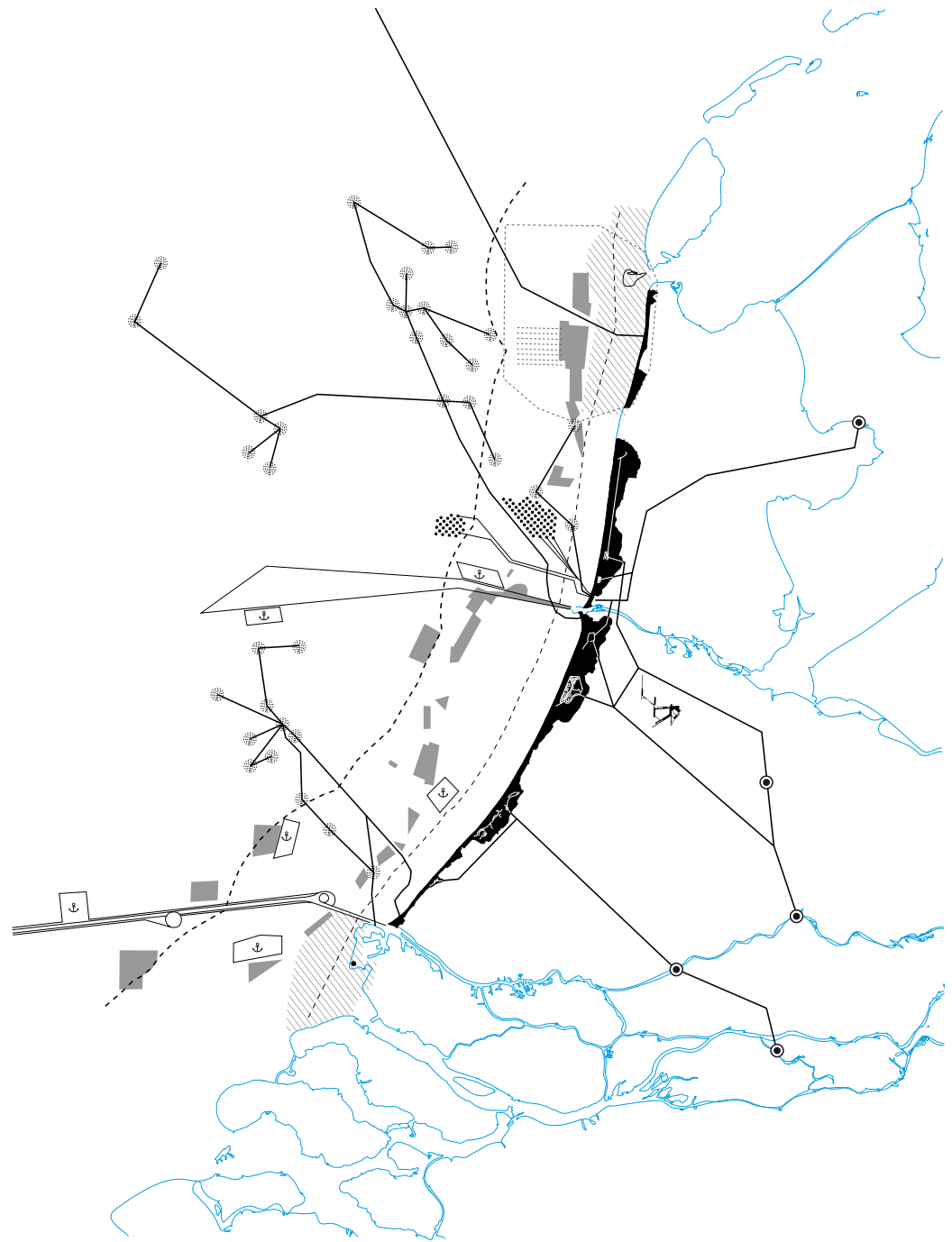
002

De opdracht voor het ontwerp 'Paradise Regained' komt bijna natuurlijk tevoorschijn uit de gegeven problematiek van de Hollandse kust die door het onderzoek is vastgesteld. Deze *survey* identificeert de systemen die op het duinlandschap inwerken. Het ecosysteem spreidt zich ver in zee uit, voorbij de traditionele territoriale begrenzings van respectievelijk de drie- en de twaalfmijlszone. De door de mens gemaakte tentakels benadrukken de relatie met de zee veel meer dan met het achterland: pijpleidingen, offshore-booreilanden en windmolenparken, ankerzones en militaire oefenzones zijn gevestigd in de Noordzee, terwijl verstedelijkt Holland zich niet alleen onder zeeniveau bevindt, maar zich ook met de rug ernaartoe keert. De duinen, traditioneel gebruikt als filter voor waterzuivering, zijn een beschermd natuurgebied, maar geen 'natuurlijke' habitat als zodanig, want ze zijn in stand gehouden door een consistente choreografie van kunstmatige zandsuppletie vanuit de zee.

002

The brief for the project 'Paradise Regained' almost naturally emerges from the predicament made evident by the research on the Dutch coastal dunes. This survey identifies the systems acting upon the Dutch coastal dune landscape. Its ecosystem extends far out into the sea, beyond the traditional territorial boundaries of the 3- and 12-mile zone. Its man-made tentacles emphasize its relationship with the sea much more than with the hinterland: pipelines and offshore platforms windmills, anchor zones and fire ranges inhabit the North Sea while urbanized Holland is not only below sea-level but has its back turned to it. The dunes, traditionally used as a filter for water purification, are protected as a natural habitat, but are not 'natural' as such, part instead of a consistent choreography of artificial sand suppletion from the sea.

- Waterline of Holland
- - - 12 mile
- - - 3 mile
- Transport Water/Gas/Oil
- Ocean Shipping Lane
- Military Zone
- Dunescape
- Sand Resource
- Offshore Windmill Park
- Habitats & Bird Directive
- Oil/Gas Platform
- Water Intake
- ⚓ Anchor

003

De survey zoomt in op een locatie: die ene uitzondering in de holle kust van Nederland tussen de Delta en de Waddenzee, waar de smalle duinstrook over ongeveer vijf kilometer wordt onderbroken, is een eenzaam artefact (de Hondsbossche Zeewering) dat de kustlijn vormt. Het is de enige plek voor architectuur aan de Hollandse kust, die voor de rest uit beschermd duingebied bestaat. De ontwikkeling van de kustlijn ter hoogte van de Hondsbossche Zeewering laat de traumatische geschiedenis van het dorp Petten zien. In het project wordt voorgesteld de kerk nog maar eens te herbouwen.

003

The survey zooms in on a site: the one exception in the hollow coast of the Netherlands between the Delta and the Waddenzee, where the narrow strip of dunes is historically interrupted for about five kilometres, is a lone artefact (the Hondsbossche Zeewering) that forms the sea-defence and coastline. It is the only place for architecture on the Dutch coast, for the rest consisting of protected dunes. The development of the coastline at the Hondsbossche Zeewering shows the traumatic history of the Village Petten. The project will propose to rebuild the church yet another time.

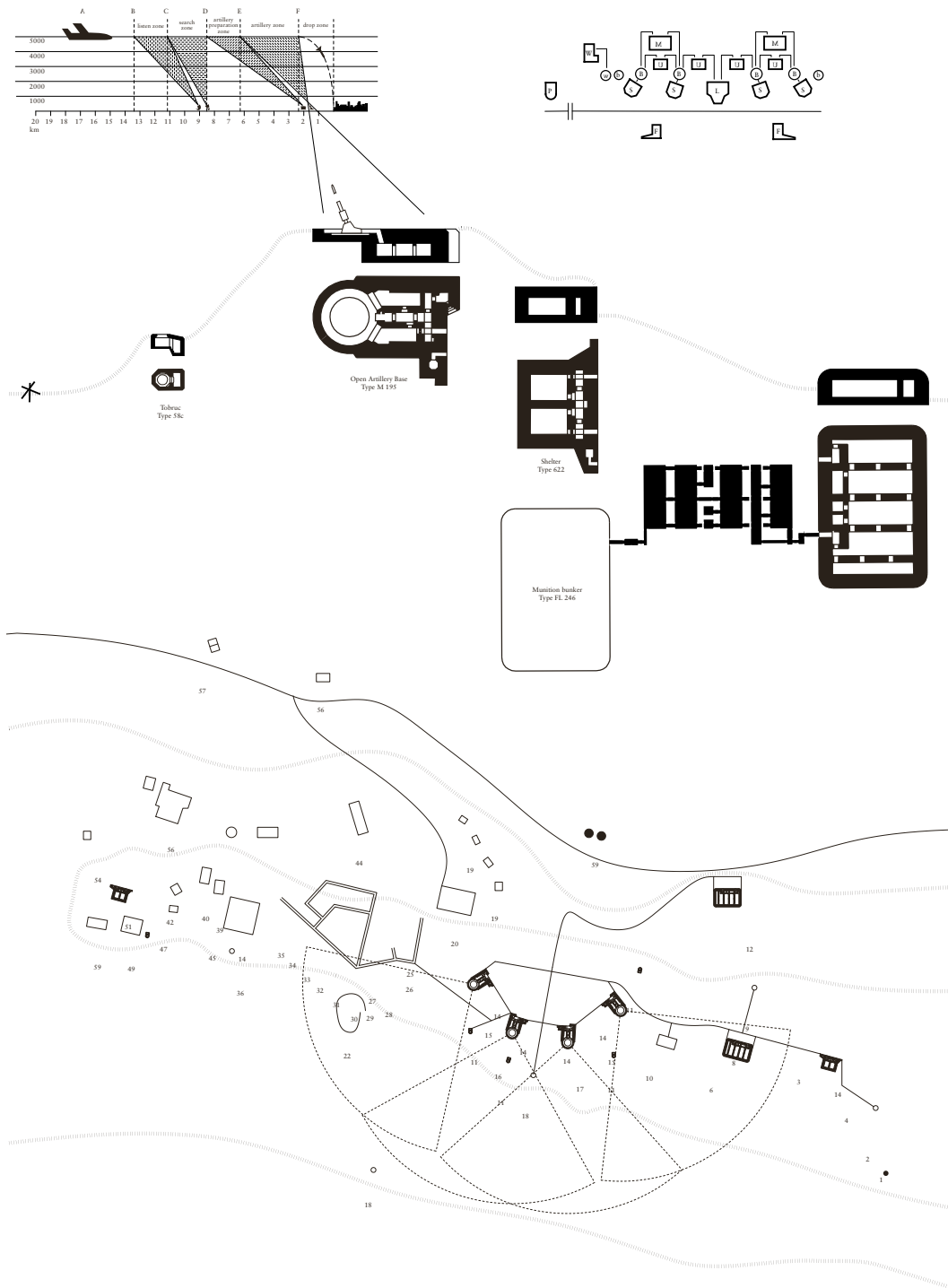

004

De bijna ontoegankelijke aard van de duinen vormt de uitgestrekte *zona non-aedificandi* van de Nederlandse kustwering, die met uitzondering van een klein aantal kustplaatsen die niet kunnen uitbreiden, slechts overblijfselen van architectuur kent: de bunkers van het snel obsoleete maar immense artefact – de Atlantikwall –, stukken archeologisch bewijs in een lineaire archipel langs de kust waarvan de Franse sector zo overtuigend is behandeld door Paul Virilio in *Bunker Archéologie* (1975). Deze objecten *an sich* zijn het 'ding' van de duinen. De analyse van deze *things* laat een Duits luchtafweerbunkercomplex zien in IJmuiden, Nederland, 1944.

004

The near un-accessible nature of the dunes forms the large *zona non-aedificandi* of the Dutch sea-ramparts, except for the few coastal settlements that are unable to expand, featuring only 'remains' of architecture: the bunkers of that short-lived but immense artefact – the Atlantikwall – pieces of mere archaeological evidence in a linear archipelago along the coast of which the French sector was so poignantly discussed by Paul Virilio in *Bunker Archéologie* (1975). These objects *an sich* are the thing of the dunes. The analysis of these 'things' shows a German anti-aircraft bunker complex in IJmuiden, the Netherlands, 1944.

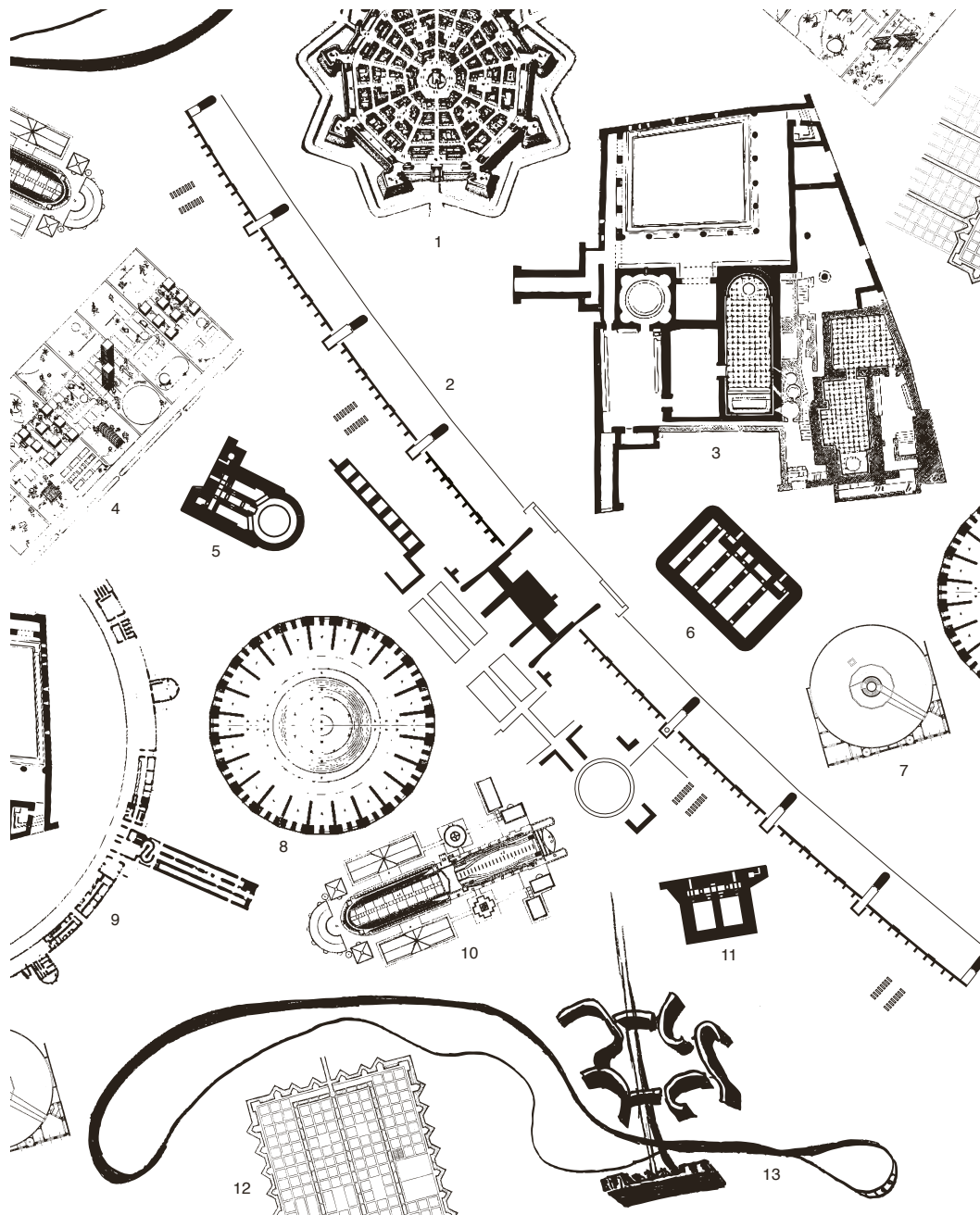

De uitzondering in het duinlandschap is de enige plek voor architectuur aan de Nederlandse kust geworden: voor een stad. Een stad, op een nieuwgewonnen kustlijn, niet op nieuwgewonnen land voor de kust. Wat voor soort stad? Een aantal territoriale figuren leiden tot de programatische en de formele inhoud van zo'n nieuwe stad, terwijl ze de gegevens schaal, lineariteit, compositie en activiteit problematiseren:

- 1 Vincenzo Scamozzi, Palmanova, Italië, 1593
- 2 Clemens Klotz, Prora, Duitsland, 1936-1939
- 3 Openbaar badhuis, Pompeii, Italië, 79 na Christus
- 4 Ivan Leonidov, Prijsvraaginzending Magnitogorsk, Rusland, 1930
- 5 Duitse open artilleriebasis Type M 195, Atlantikwall, Nederland, 1942
- 6 Duitse munitiebunker Type FL 246, Atlantikwall, Nederland, 1942
- 7 Seestern en Pauly, Panorama, Duitsland, 1885
- 8 Jeremy Bentham, Studie voor een Panopticon, 1791
- 9 Maxime Wynants, Lido Hofstade, België, 1938
- 10 Jan Blanken, Droogdok Hellevoetsluis, Nederland, 1798
- 11 Duitse schuilbunker Type 622, Atlantikwall, Nederland, 1942
- 12 Simon Stevin, studie 'De Huysbou', 1605
- 13 Le Corbusier, Plan Obus, Algiers, 1930

The exception in the dune landscape becomes the only place for architecture on the Dutch coast: for a city. A city on a reclaimed coastline, not on reclaimed land in front of the coast. What kind of city? A number of territorial figures start to guide the programmatic and formal content for such a new city, interrogating issues of scale, linearity, composition and activity:

- 1 Vincenzo Scamozzi, Palmanova, Italy 1593
- 2 Clemens Klotz, Prora, Germany 1936-1939
- 3 Public Baths, Pompeii, Italy 79 AD
- 4 Ivan Leonidov, Competition entry Magnitogorsk, Russia 1930
- 5 German Open Artillery Base Type M 195, Atlantic Wall, the Netherlands 1942
- 6 German Munition Bunker Type FL 246, Atlantic Wall, the Netherlands 1942
- 7 Seestern and Pauly, Panorama, Germany 1885
- 8 Jeremy Bentham, Study of the Panopticon 1791
- 9 Maxime Wynants, Lido Hofstade, Belgium 1938
- 10 Jan Blanken, Drydock Hellevoetsluis, the Netherlands 1798
- 11 German Shelter Bunker Type 622, Atlantic Wall, the Netherlands 1942
- 12 Simon Stevin, study 'De Huysbou' 1605
- 13 Le Corbusier, Plan Obus, Algiers 1930

006

Hoe mee te liften met de technische noodzaak tot verbetering van dit problematische stuk zeeweringinfrastructuur door het en passant als een stad opnieuw uit te vinden? Het statische dijkartefact is verbonden met het dynamische duinlandschap en is een constante zorg voor de ingenieurs aan wie de veiligheid van het achterland is toevertrouwd. Het project betreft het dubbelzinnige territorium tussen *survey* en feitelijke modificatie: met een techniek die tegelijk technocratisch en poëtisch is, maar bovenal de precieze omkadering van een mogelijke realiteit waarop een nieuwe stad wordt gesticht. De Hondsbossche Zeewering is getransformeerd van een enkele lijn tot een bredere, dynamischer zone ter verdediging tegen het water, zoals de planometrie laat zien.

007

De Hondsbossche Zeewering van oorspronkelijke toestand tot een serie van mogelijke transformaties en modificaties:

- 1 bestaande dijk en achterland;
- 2 aanleg van een ecologische zone achter de bestaande dijk;
- 3 aanleg van een dijk met breed profiel;
- 4 aanleg van preventie aan de zee kant;
- 5 architectuur als dijk.

006

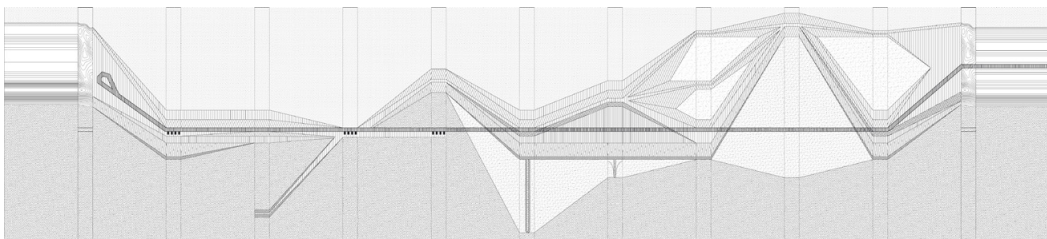
How to piggyback on the technical necessity of upgrading this problematic piece of sea-defence infrastructure by reinventing it en-passant as a city? The static dike-artefact relates to the dynamic dune-landscape, and is a constant concern to the engineers trusted with keeping the hinterland safe. The project enters the ambiguous territory between survey and actual modification: with a technique that is both technocratic and poetic, but above all precisely framing a piece of possible reality on which a new city will be founded. The Hondsbossche Zeewering is transformed from a single line into a wider more dynamic zone of sea-defence as the planometry shows.

007

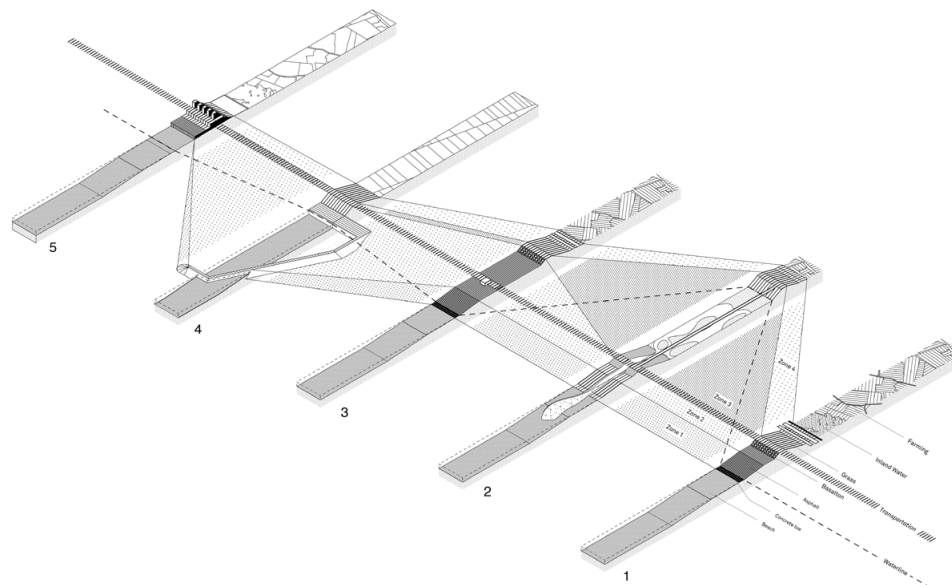
The Hondsbossche Zeewering from its original condition to a series of possible transformations and modifications:

- 1 Existing dike and hinterland;
- 2 Creation of an ecological zone behind existing dike;
- 3 Creation of a wide-profile dike;
- 4 Creation of a seaside prevention system;
- 5 Creation of architecture as dike.

006

007

008

Het resultaat van de transformaties van de doorsnede van de oorspronkelijke dijktriade – 'De Waker, de Slaper, de Dromer' – in een overslagdijk cum wetland: (bestaande situatie)

- 1 Slaperdijk + 3,0 m NAP
- 2 Wakerdijk + 11,45 m NAP
- 3 Wakerdijk + 11,45 m NAP
- 4 Wakerdijk + 13,65 m NAP
- 5 Dijklichaam + 8,0 m NAP
- 6 Wakerdijk + 13,65 m NAP

(nieuwe situatie)

- 1 Slaperdijk + 3,0 m NAP
- 2 Overslagdijk + 11,45 / + 8,0 m NAP
- 3 Verbrede Wakerdijk + 11,45 m NAP
- 4 Verbrede Wakerdijk + 13,65 m NAP
- 5 Verlengd dijklichaam + 8,0 m NAP
- 6 Pier + 13,65 m NAP / + 8,0 m NAP

009

Nieuw en bestaand wateroppervlak

- 1 Noordhollands Kanaal
- 2 nieuwe verbinding van Noordhollands Kanaal naar de Hondsbossche Zeewering
- 3 kanaal ten behoeve van ontzanding
- 4 Noordzee

010

Landschappelijke patronen

- 1 duinen
- 2 geconstrueerd wetland
- 3 De Zijpe (1598, polder)
- 4 ouder polderpatroon achter de Slaperdijk

008

Result of the sectional transformation of the original dike triad – 'The Watchmen, The Sleeper, The Dreamer' – into an 'seawater catchment dike' (overslagdijk) cum wetland:

(Existing situation)

- 1 Sleeper dike + 3.0 m NAP
- 2 Watchman dike + 11.45 m NAP
- 3 Watchman dike + 11.45 m NAP
- 4 Watchman dike + 13.65 m NAP
- 5 Dike body + 8.0 m NAP
- 6 Watchman dike + 13.65 m NAP

(New situation)

- 1 Sleeper dike + 3.0 m NAP
- 2 'seawater catchment dike' (overslagdijk) + 11.45 / + 8.0 m NAP
- 3 Widened Watchman dike + 11.45 m NAP
- 4 Widened Watchman dike + 13.65 m NAP
- 5 Elongated dike body + 8.0 m NAP
- 6 Pier + 13.65 m NAP / + 8.0 m NAP

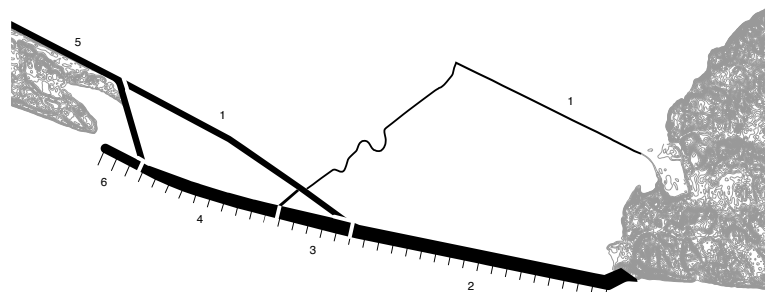
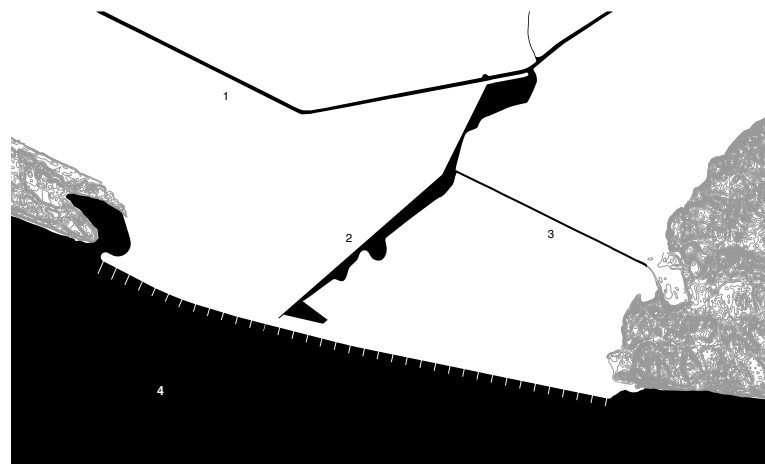
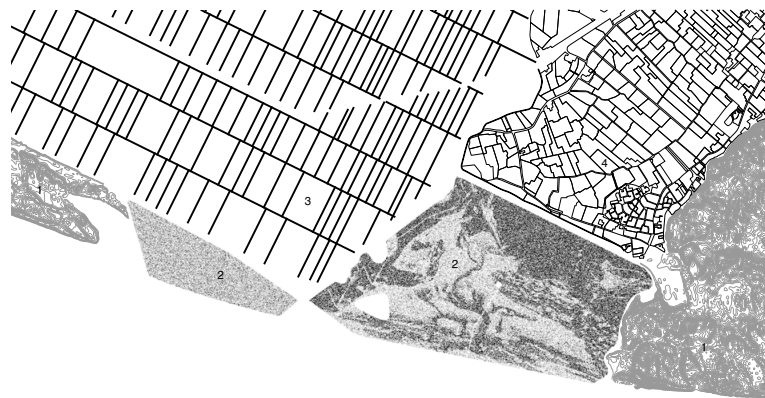
New and existing water surfaces

- 1 Noordhollands Kanaal (the early-nineteenth-century 'inland waterway' from Amsterdam to Den Helder and the sea)
- 2 New connection from the Noordhollands Kanaal to the Hondsbossche Zeewering
- 3 De-silting channel
- 4 North Sea

010

Landscape surface patterns

- 1 Dunes
- 2 Constructed wetland
- 3 De Zijpe (1598 polder)
- 4 Older polder fabric behind the Sleeper dike

008**009****010**

011

Zo, een nieuwe stad. De stad voor dit project is een conclusie, geen vertrekpunt: een nieuwe stad wordt gesticht, van een andere soort dan we kennen. Het project gaat niet over de 'architectuur van de stad' die we vinden, maar over het maken van een ander soort stad op een nieuwe – zeer nabije – grens. De twee uiteinden van deze stad articuleren respectievelijk de technische en de poëtische aspiraties van het architectonische project als geheel: het Lab van Rijkswaterstaat aan één kant, met het kegelvormige huis voor het maanlanderachtige meetinstrument op wielen, en aan de andere kant het panoramabouwwerk dat op haast tautologische wijze het echte spektakel van deze kust en deze stad interioriseert.

Landschap:

- 1 wetland
- 2 strand
- 3 busterminal
- 4 parking
- 5 tramstation
- 6 tramlijn
- 7 boardwalk
- 8 haven

Theater van Machines:

- 9 het Lab (Rijkswaterstaat)
- 10 de scheepslift
- 11 keersluis

Architectuur van een stad:

- 12 hotel
- 13 sanatorium
- 14 begraafplaats
- 15 kapel
- 16 amfitheater
- 17 Nieuw Petten
- 18 boothuis
- 19 Lido-terminal (voor strandcabines)
- 20 cabinewoningen (tweede verblijven)
- 21 uitkijk
- 22 panorama

011

So, a new city. The city for this project is a conclusion, not a starting point: a new city is founded, a different one than the one we know. The project is not about the 'architecture of the city' that we find, but about making a different kind of city on a new frontier – in close proximity. The two extreme points of this city articulate respectively the technical and the poetic aspirations of the architectural project as a whole: the Rijkswaterstaat Lab on one side, with the conical house for their moonlander-like measuring vehicle, and on the other side the panorama-building that tautologically internalizes the real spectacle of both this coast and this city.

Landscape:

- 1 Wetland
- 2 Beach
- 3 Bus terminal
- 4 Parking
- 5 Tram station
- 6 Tram line
- 7 Boardwalk
- 8 Harbour

Infrastructure:

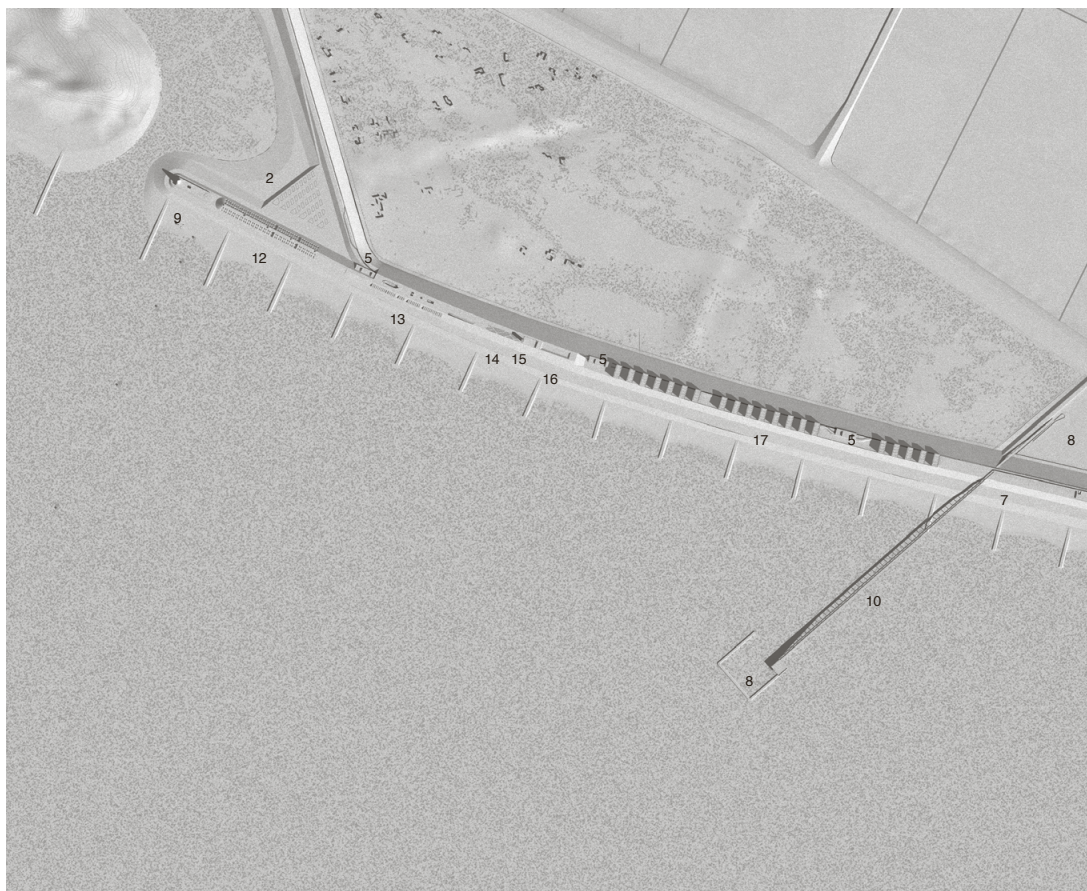
- 9 The Lab (Rijkswaterstaat)
- 10 The boatlift
- 11 The floodgate

Theatre of Machines:

- 12 Hotel
- 13 Sanatorium
- 14 Cemetery
- 15 Chapel
- 16 Amphitheatre
- 17 New Petten
- 18 Boathouse
- 19 Lido-terminal (for beach cabins)
- 20 Cabins (second homes)
- 21 Lookout
- 22 Panorama

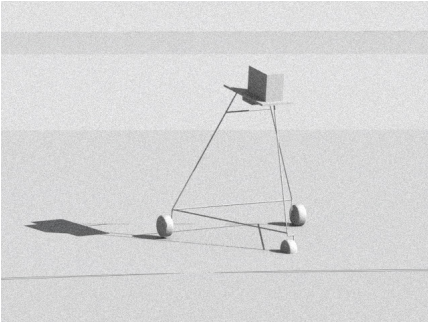
Architecture of a city:

- 12 Hotel
- 13 Sanatorium
- 14 Cemetery
- 15 Chapel
- 16 Amphitheatre
- 17 New Petten
- 18 Boathouse
- 19 Lido-terminal (for beach cabins)
- 20 Cabins (second homes)
- 21 Lookout
- 22 Panorama

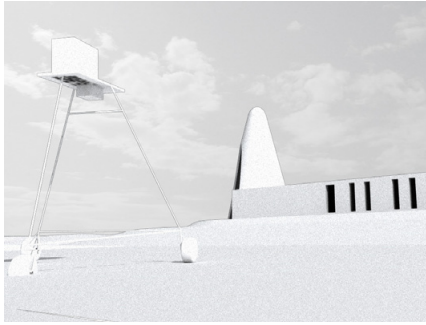

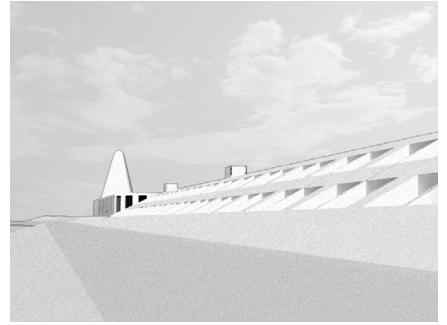
012a

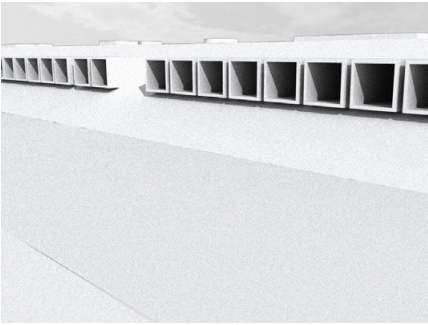
012b

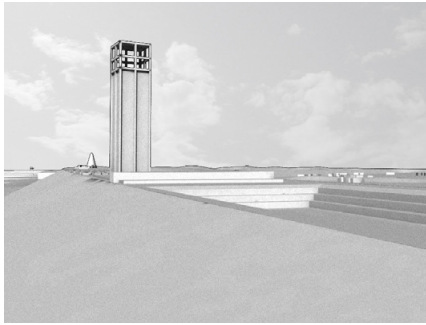
012c

012d

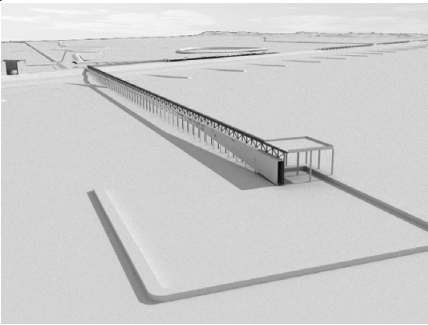
012e

012f

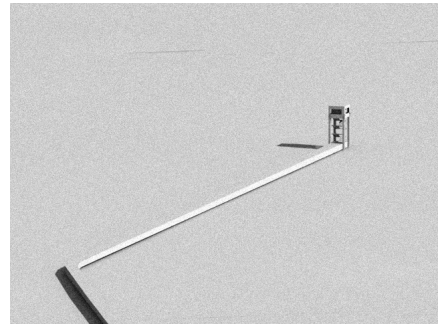
012g

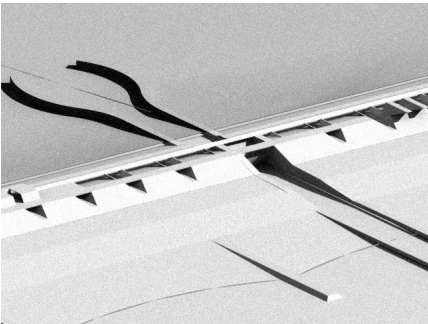
012h

012i

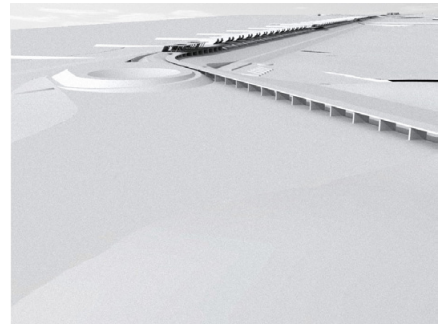
012j

012k

012l

012a-I

De voorgestelde stedelijke artefacten op de dijk

- a. mobiel meetinstrument Rijkswaterstaat
- b. het Lab (Rijkswaterstaat)
- c. hotel
- d. sanatorium
- e. kapel
- f. Nieuw Petten
- g. scheepslift en pier
- h. cabinewoningen (tweede verblijven)
- i. uitkijk
- j. keersluis
- k. panorama
- l. transport-hub

Verskillende vormen van verblijf met veranderende graad van permanentheid en diensten, met de moderne slabs van Petten waar iedereen zeezicht geniet aan één kant van het spectrum en de strandcabine aan het andere eind, worden onderbroken door een serie van mechanische events. De scheepslift bijvoorbeeld is een mechanische overtoom die toegang tot de zee mogelijk maakt vanuit de binnenwateren van Noord-Holland voor recreatievaart en die de beschutte binnendijkse jachthaven toegankelijk maakt vanaf de zee.

013

Situatie van de cabinewoningen, het panoramabouw (met cirkelvormig dakaanzicht) en de transport-hub (parkeerterrein, busterminal en tramstation).

012a-I

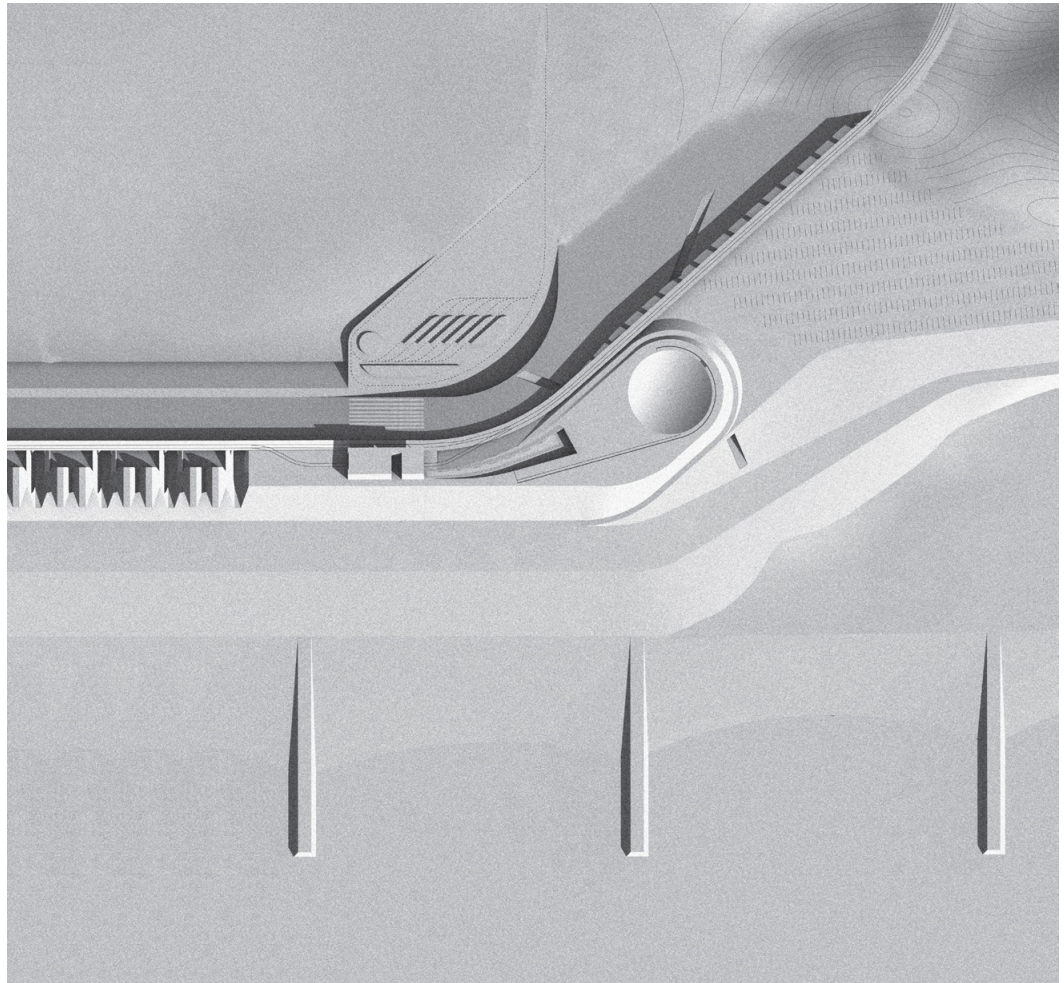
The proposed urban artefacts occupying the dike

- a. Mobile lab device
- b. The Lab
- c. Hotel
- d. Sanatorium
- e. Chapel
- f. New Petten
- g. Boatlift and pier
- h. Cabins
- i. Lookout
- j. Floodgate
- k. Panorama
- l. Transportation hub

Different modes of dwelling with varying degrees of permanence and services, with the modern slabs of Petten where everybody enjoys a sea view on one side of the spectrum and the hotel on the other, are interrupted by a series of mechanical events. The boatlift is a mechanised portage, making sea-access possible from the inland waterways of North Holland for recreational crafts, and making the sheltered inland marina accessible from the sea.

013

Site drawing of the cabins, the panorama building (with circular rooftop in plan) and the transportation hub (surface parking, bus terminal and tram station)

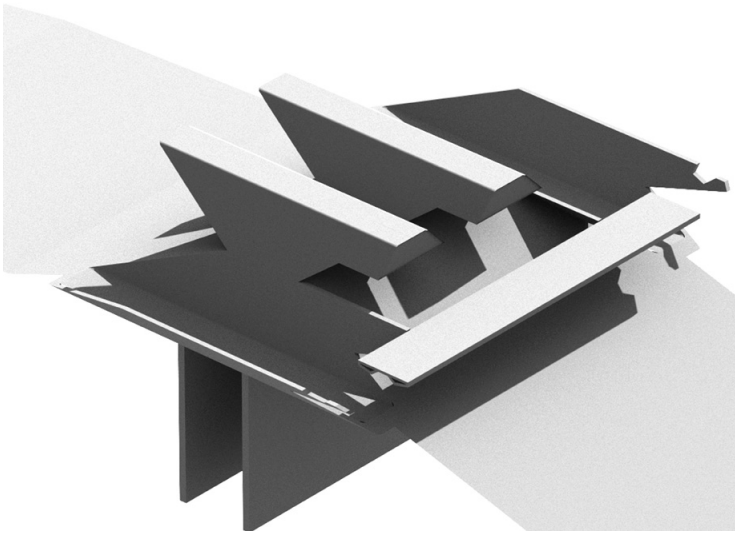

014

Cabinewoningenmodule tussen twee overlatten van de overslagdijk met tramviaduct en fundering.

015

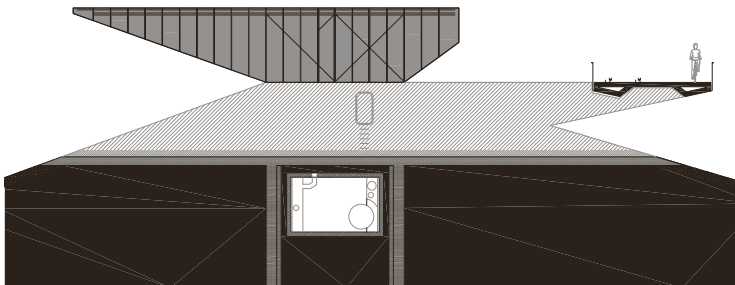
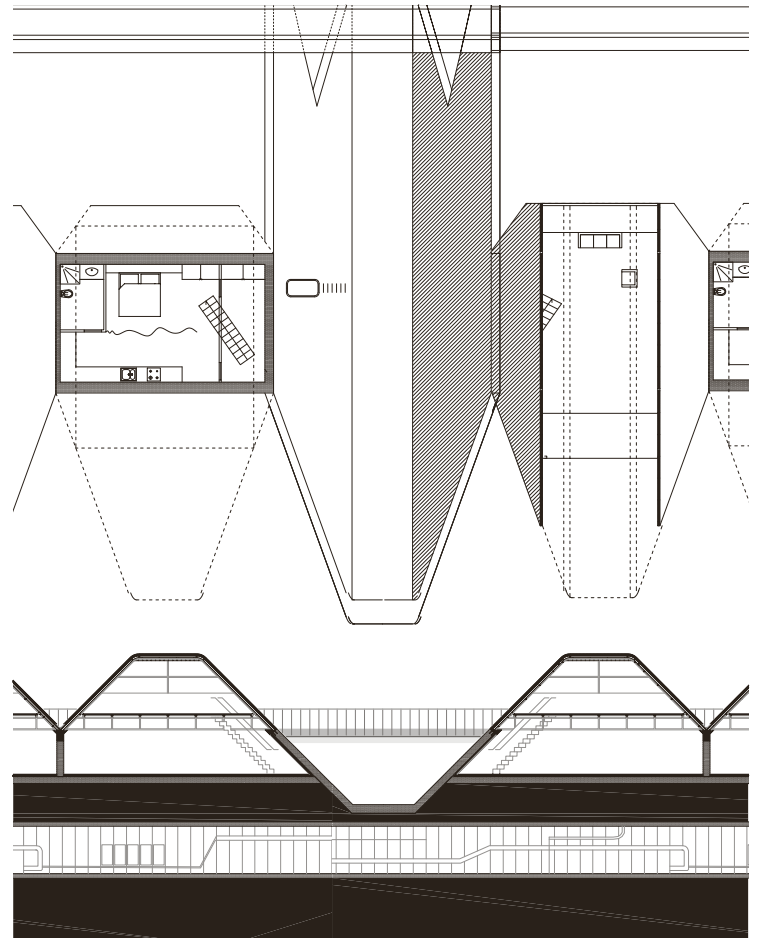
Dwarsdoorsnede van de dijk: doorsnede/zijaanzicht van cabinewoning en overlaat met tramviaduct links (i.p.v. bovenleiding, voeding via de grond: *Alimentation par le sol* – APS) en integrale leidingtunnel (ILT) voor de stadsinfrastructuur onderaan.

014**014**

Cabin module between two spillways of the 'seawater catchment dike' with tramway viaduct and foundation

015

Cross section of the dike: section/side view of cabin and spillway with tramway viaduct on the left (use of ground level power supply – APS) and city infrastructure service tunnel below.

015**016****016**

Plattegronden en langsdwarsdoorsnede van de dijk met de split-levelcabinewoningen, overlatten en integrale leidingtunnel.

016

Plan and longitudinal section of the dike with the split-level cabins, spillways and city infrastructure service tunnel.

017a-d

- a. + 9,45 m NAP
 1. entree
 2. boekshop/café
 3. lounge
 4. auditorium
 5. nooduitgang
 6. uitgang

- b. + 5,45 m NAP
 1. het panorama, toegang via neerwaartse spiraal
 2. het panorama betreden
 3. het panorama verlaten
 4. nooduitgang
 5. zicht op de zee
 6. zicht op het wetland
 7. zicht op de duinen
 8. uitgang

- c. - 3,50 m NAP
 1. foyer
 2. naar herentoilet
 3. naar damestoilet
 4. dienststelling
 5. nooduitgang
 6. uitgang (via roltrappen)

- d. - 7,45 m NAP
 1. server farm
 2. herentoilet
 3. damestoilet
 4. nooduitgang
 5. dienstentree en- uitgang

017a-d

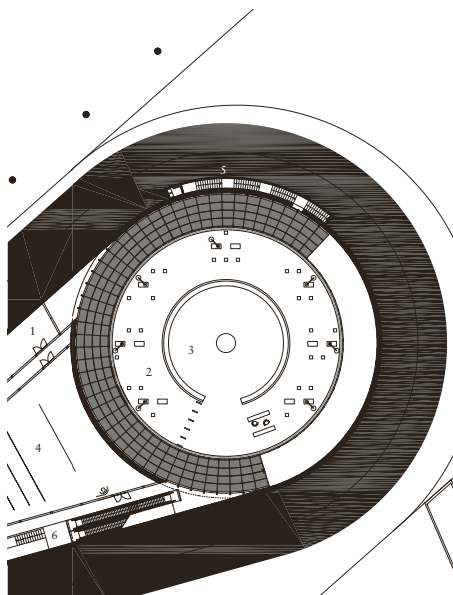
- a. + 9.45 m NAP
 1. Entrance
 2. Bookshop/cafe
 3. Lounge
 4. Auditorium
 5. Fire escape
 6. Exit

- b. + 5.45 m NAP
 1. The panorama, accessed via spiral ramp
 2. Entering the panorama
 3. Exiting the panorama
 4. Fire escape
 5. View on the sea
 6. View on the wetland
 7. View on the dunes
 8. Exit

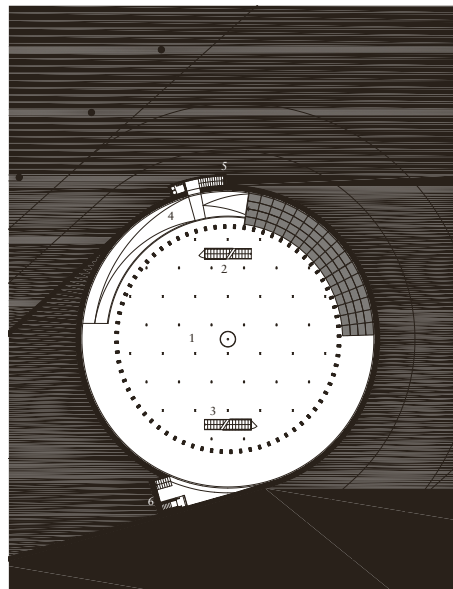
- c. - 3.50 m NAP
 1. Foyer
 2. To men's bathroom
 3. To women's bathroom
 4. Service ramp
 5. Fire escape
 6. Exit (via escalators)

- d. - 7.45 m NAP
 1. Server farm
 2. Men's bathroom
 3. Women's bathroom
 4. Fire escape
 5. Service entrance and exit

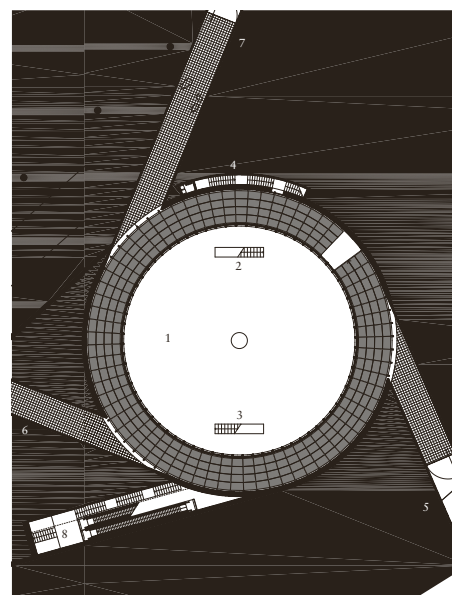
017a

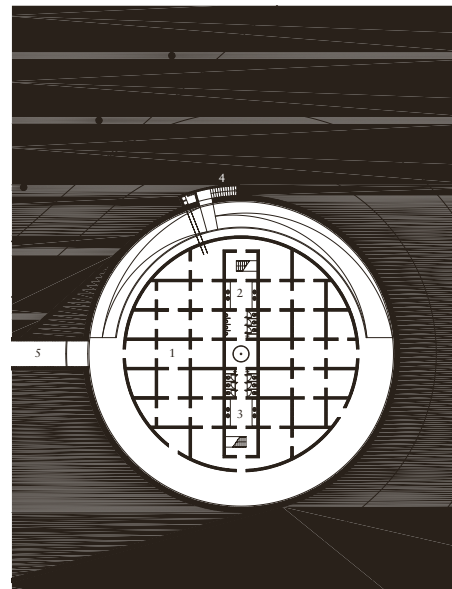
017c

017b

017d

018

Constructie van het panoramagebouw.

019

Doorsnede van het panoramagebouw.

020

Planaanzicht van de afbeelding in het panoramagebouw die Doggerland 10.000 jaar geleden laat zien. Het panoramagebouw toont het spektakel van Doggerland en maakt het mesolithische moerasland dat ter plekke is gemaakt voor de toeschouwer herkenbaar.

021

In de inleiding over de oorsprong van het panorama van zijn boek *Das Panorama: Die Geschichte eines Massenmediums* (New York [Zone Books] 1997, p. 18, oorspronkelijke Duitse uitgave 1980) zegt Stephan Oettermann: 'De ervaring van de horizon wekt een gevoel van hoop op... Men kan zeggen dat het idee van het paradijs een nieuwe ruimtelijke component kreeg: het Beloofde Land ligt nu niet voorbij de drempel van de dood, maar voorbij de horizon.' Ilmar Hurkkens: 'De ontdekking van het concept "horizon" vond plaats ongeveer in dezelfde tijd als de eerste succesvolle heteluchtballonvluchten, eind achttiende eeuw. Deze ontdekking van de horizon is de historische gewaarwording van de bekende wereld die erdoor wordt omsloten en ook de onbekende wereld die er voorbij begint. Het panorama is de reactie van de kunst op deze ontdekking, waar deze nieuwe wereld wordt voorgesteld en binnen de horizon van het canvas wordt bevat. Wanneer eenmaal de duizelingwekkende ervaring van naar beneden kijken vanuit een ballon op het canvas is vastgelegd, wordt de toeschouwer verplaatst naar de nieuwe *frontier* die in het panorama zelf besloten ligt: het spektakel.'

018

Construction drawing of the panorama

019

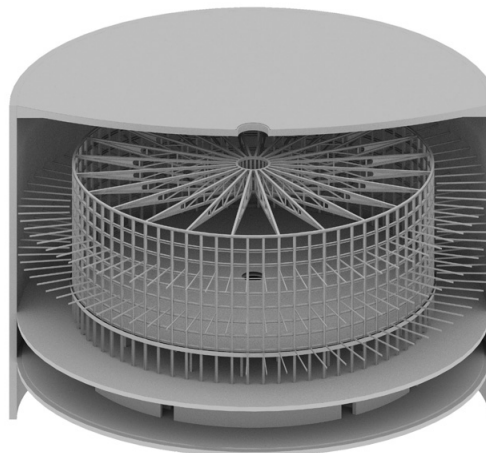
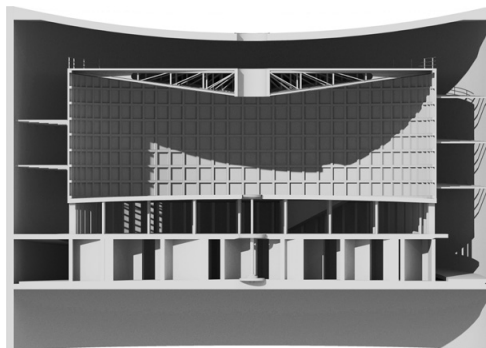
Sectional view of the panorama

020

Plan view of the image displayed in the panorama building depicting Doggerland 10,000 years ago. The visitor recognizes the Mesolithic wetland that is created outside in the spectacle of the panorama.

021

In the introduction, 'The origins of the panorama', to his book *The panorama. History of a mass medium* (New York: Zone Books, 1997, p. 18, first published in German in 1980), Stephan Oettermann says: 'The experience of the horizon aroused a sense of hope... One can say the idea of paradise acquired a new spatial component: the Promised Land now lay not across the threshold of death, but beyond the horizon.' Ilmar Hurkkens: 'The discovery of the concept of the horizon occurred at about the same time as the first successful hot-air balloon flights. This discovery of the horizon is the historical awareness of the known world that is contained within it as well as of an unknown world that begins beyond. The panorama then represents the artistic reaction to the discovery of the horizon where this new world is envisioned and contained within the horizon of the canvas. Once the dizzying experience of looking down from a balloon is captured on the canvas's surface, the audience is displaced into the new frontier within the panorama itself: the spectacle.'

018**019****020**